

DOI: 10.11649/a.2016.017

Adeptus
nr 8/2016 r. pismo humanistów

Dr Anna Obara-Pawłowska – adiunkt w Zakładzie Historii Polski Średniowiecznej i Dziejów Gospodarczych Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Przedmiotem jej zainteresowań naukowych są badania nad gospodarką polską w okresie średniowiecza oraz relacje gospodarcze między ziemiami polskimi a ich sąsiadami w wiekach średnich.

Email: a.a.obara@wp.pl

Anna Obara-Pawłowska

Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji naukowej „Kobieta niepoznana: od starożytności po czasy współczesne”

W Instytucie Historii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie odbyła się w dniach 22–23 września 2016 r. międzynarodowa konferencja naukowa zatytułowana „Kobieta niepoznana: od starożytności po czasy współczesne”. Jej organizatorami byli: pisząca te słowa, prof. dr hab. Grzegorz Jawor i dr Dariusz Wróbel z Zakładu Historii Polski Średniowiecznej i Dziejów Gospodarczych oraz mgr Anna Miączewska, doktorantka w Zakładzie Historii Starożytnej. Konferencja ta była drugim z kolei spotkaniem tego typu przygotowanym przez pracowników Zakładu Historii Polski Średniowiecznej i Dziejów Gospodarczych. Poprzednia, poświęcona sposobom funkcjonowania w historiografii dwóch kategorii wiekowych – dzieciństwa i starości – miała miejsce w maju 2015 r. Rezultatem prowadzonych wówczas obrad jest książka „Dzieciństwo i starość w ujęciu historyków” pod redakcją Anny Obar-Pawłowskiej i Małgorzaty Kołacz-Chmiel, wydana we wrześniu bieżącego roku nakładem Wydawnictwa UMCS.

Celem konferencji o kobiecie niepoznanej było wskazanie oraz omówienie marginalizowanych do tej pory obszarów działalności przedstawicielek płci pięknej wywodzących się z różnych warstw i środowisk. Równie istotna pozostawała próba ustalenia przyczyn, dla których sami badacze w swych dotychczasowych rozważaniach pomijali pewne grupy kobiet i sfery ich aktywności. Uzyskanie jak najpełniejszego oglądu tych zagadnień umož-

The study was conducted at author's own expense.

No competing interests have been declared.

Publisher: Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences & The Slavic Foundation.

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 3.0 PL License (creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl/), which permits redistribution, commercial and non-commercial, provided that the article is properly cited. © The Author(s) 2016.

liwiło przyjęcie bardzo szerokich ram chronologicznych prowadzonych rozważań, tj. od starożytności aż po czasy współczesne.

W czasie dwudniowej konferencji prelegenci z Polski i zagranicy (Chorwacja, Grecja, Hiszpania) wygłosili 41 referatów. Obrady rozpoczęły się sesją plenarną, którą otwierał odczyt profesor Anymariji Kurlić z Uniwersytetu w Zadarze. Przedstawiła ona, opierając się na przekazach pisanych i źródłach epigraficznych i archeologicznych, pozycję kobiety w wybranych społeczeństwach antycznej Europy. Następnie prof. dr. hab. Zbigniew Zaporowski (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie) podjął próbę nakreślenia portretu zbiorowego oraz charakterystyki parlamentarzystek polskich w okresie międzywojennym (1919–1939). Dr hab. Dominika Budzanowska-Weglenda (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie) przybliżyła poglądy na temat przedstawicielek płci żeńskiej zawarte w pismach stoików żyjących w I i II wieku naszej ery, ze szczególnym uwzględnieniem nauczania Muzoniusza Rufusa. Obrady plenarne zamykało wystąpienie dr hab. Anny Jabłońskiej (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach), która omówiła rolę i formy działalności kobiet w XVII-wiecznych bractwach religijnych z terenu archidiakonatu gnieźnieńskiego.

Po krótkiej przerwie obrady toczyły się równolegle w dwóch odrębnych sekcjach. Pierwszą z nich otworzył referat wygłoszony przez dr. hab. Leszka Zinkowa (Akademia Ignatianum w Krakowie), w którym prelegent przedstawił fenomen kobiet lekarek w starożytnym Egipcie. Następnie mgr Virginia Molina (Uniwersytet Autonomiczny w Madrycie) opowiedziała o kształtowaniu się mitu królowej Saby w odniesieniu do władczyń rządzących w królestwach starożytnej Arabii. Mgr Anna Miączewska (UMCS) mówiła o wywodzących się z wyższych warstw społecznych gladiatorkach rzymskich z czasów panowania Augusta. Dwa ostatnie odczyty dotyczyły udziału kobiet w obrzędach pogrzebowych na wybranych obszarach Europy Południowej, w dwóch odległych od siebie epokach. Dr Zrinka Serventi (Uniwersytet w Zadarze) przeanalizowała rolę i wpływ kobiet na obrzędy pogrzebowe oraz powstające inskrypcje nagrobne na terenie Liburnii w I w. n.e. Z kolei mgr Georgia Mystrioti (Uniwersytet Narodowy im. Kapodistriasa w Atenach) omówiła znaczenie, sposób funkcjonowania oraz warunki pracy zawodowych płaczek na Półwyspie Mani (Peloponez) w czasach współczesnych.

Druga sekcja rozpoczęła się od wystąpienia dr Mai Gąssowskiej (Muzeum Narodowe w Warszawie), która dokonała analizy okoliczności pojawiania się oraz przejawów obecności kobiet w średniowiecznych przekazach pisanych z obszaru Inflan. Mgr Edyta Pluta (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), opierając się na tekstach zachowanych przywilejów,

statutów oraz reguł zakonnych, podjęła próbę określenia miejsca żeńskich zgromadzeń zakonnych oraz roli ich przeorysz na przykładzie wybranych konwentów średniowiecznej Małopolski. Dr Witold Brzeziński (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy) na przykładzie losów Agnieszki Nieparckiej ukazał doświadczenia życia przedstawicielki średniej szlachty w późnośredniowiecznej Wielkopolsce, wskazując przy okazji na możliwości, jakie dają księgi sądowe z tego okresu dla rekonstrukcji kolejnych etapów życia polskich szlachcianek. Z kolei dr Małgorzata Kołacz-Chmiel (UMCS) w swoim wystąpieniu ukazała życie codzienne kobiet z warstwy chłopskiej w podlubelskiej wsi Konopnica na przełomie wieków średnich i epoki nowożytnej. Dr Jarosław Pietrzak (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) odtworzył dzieje życia Konstancji z Denhoffów Rogalińskiej, skupiając się nie tylko na wymiarze prywatnym jej egzystencji, ale również na aktywności politycznej, m.in. działalności związanej ze wspieraniem konfederatów barskich.

Po przerwie obrady nadal toczyły się w dwóch sekcjach – trzeciej i czwartej. Sekcja trzecia była poświęcona głównie zagadnieniu sprawowania władzy oraz charakteru obecności kobiet w szeroko pojmowanej sferze publicznej na przełomie średniowiecza i nowożytności. Dr Valentina Zovko (Uniwersytet w Zadarze) przygotowała referat, który dotyczył miejsca kobiet w dyplomacji późnośredniowiecznego Dubrownika. Z powodu nieobecności prelegentki jej wystąpienie zostało odczytane przez dr Zrinkę Serventi. Dr Łukasz Burkiewicz (Akademia Ignatianum w Krakowie) ukazał rolę polityczną, społeczną i religijną, jaką królowa Szarlota z Lusignan odegrała w dziejach łacińskiego Królestwa Cypru. Z kolei profesor Milorad Pavić (Uniwersytet w Zadarze) omówił wpływ kobiet na politykę małżeńską prowadzoną przez dynastie europejskie w okresie wczesnonowożytnym. W problematykę kobiet sprawujących władzę w Europie doby XVI stulecia wpisywały się też tematy przygotowane przez mgr Ewę Paczkowską i mgr Kingę Grzegorzewską (reprezentującą Uniwersytet Łódzki). Mgr Ewa Paczkowska podjęła próbę określenia – na przykładzie Anny Boleyn, Marii Tudor i Elżbiety I – sposobów uzyskiwania przez przedstawicielki płci pięknej godności królewskiej oraz sprawowania władzy w XVI-wiecznej Anglii. Mgr Kinga Grzegorzewska przybliżyła zagadnienie udziału kobiet w piastowaniu władzy w koloniach hiszpańskich w Ameryce Środkowej i Południowej w XVI w., analizując zarówno przykłady obejmowania przez nie wysokich urzędów, jak i wywierania wpływu na mężczyzn pozostających u steru rządów.

Sekcję czwartą otworzył referat dr Agnieszki Witczak (Uniwersytet Gdański). Prelegentka poddała analizie łacińską elegię autorstwa XVII-wiecznego mieszczanina gdań-

skiego Vincentego Fabriciusa, której tematem były losy pewnej amsterdamskiej służącej, która udając mężczyznę, służyła jako żołnierz oraz konsekwencje takiego postępowania. Mgr Dorota Wiśniewska (Uniwersytet Wrocławski), na podstawie korespondencji polskiej szlachty, przechwyconej w latach 1746–1754 przez saskie służby wywiadowcze, opisała rolę kobiet w życiu politycznym państwa polsko-litewskiego połowy XVIII w. Dr hab. Agnieszka Zielińska (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) podsumowała znaczenie źródeł statystyczno-demograficznych z XIX i początku XX stulecia w badaniach nad przedstawicielkami płci żeńskiej. Mgr Patrycja Ziomek (Uniwersytet Wrocławski) przedstawiła portret XIX-wiecznych kuracjuszek uzdrowisk sudeckich, uwzględniając przy tym zarówno choroby, na które cierpiały, zalecane kuracje, jak również sposoby spędzania czasu u wód.

Drugiego dnia uczestnicy konferencji obradowali w czterech sekcjach, przy zachowaniu równoległości obrad. Pierwsza z nich rozpoczęła się od referatu wygłoszonego przez dr Dagmarę Budzioch (UMCS) na temat wkładu kobiet skrybów w powstawanie żydowskich ksiąg rękopiśmiennych w okresie średniowiecza i renesansu. Dr Agata Rybińska (UMCS) przybliżyła stanowisko wobec różnych form aktywności żydowskich kobiet, wyrażone na kartach niemieckojęzycznych publikacji, powstałych w ramach ruchu *Wissenschaft des Judentums*. Dr Agata Stolarz (Instytut Europy Środkowo-Wschodniej w Lublinie) opisała życie codzienne mieszanek ziem polskich w czasie II wojny światowej. Mgr Marlena Piotrowska (Uniwersytet Wrocławski) ukazała poglądy głoszone przez ideologów narodowego socjalizmu w Niemczech na temat roli kobiet w państwie i społeczeństwie niemieckim w latach 1933–1945. Dr Aneta Dawidowicz (UMCS) nakreśliła obraz przedstawicielek płci żeńskiej, jaki wyłania się z publicystyki narodowej i nacjonalistycznej w okresie międzywojennym i współcześnie.

Tematem przewodnim sekcji drugiej był udział i znaczenie kobiet w szeroko pojmowanym życiu artystycznym od XIX do końca XX stulecia. Dr Kinga Fink (Uniwersytet Rzeszowski) przybliżyła postacie oraz osiągnięcia właścicielek szkół muzycznych we Lwowie w latach 1860–1918. Dr Paweł Maciąg (Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach) odniósł się do zagadnienia obecności kobiet w akademiach sztuk pięknych. W referacie przygotowanym przez dr Justynę Budzińską i mgr Katarzynę Śmiałowicz (reprezentujące Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) podjęto próbę wyjaśnienia przyczyn nieobecności kobiet artystek w szkolnych podręcznikach do plastyki i sztuki. Zaproponowano też autorską koncepcję Galerii Nieobecnych Artystek, która wypełniłaby luki w wiedzy o wkładzie kobiet w rozwój sztuk plastycznych. Dr Milena Kalinowska (Akade-

mia Humanistyczna im. A. Gieysztora w Pułtusku) przedstawiła obraz kobiet w pismach satyrycznych wychodzących na terenie Królestwa Polskiego na przełomie XIX i XX wieku, zwłaszcza w kontekście zachodzących wówczas przemian związanych z emancypacją czy coraz częstszym podejmowaniem przez panie pracy zawodowej. Mgr Matylda Zatorska (Uniwersytet Rzeszowski) odniosła się do sposobów ukazywania bohaterki historycznych w polskiej prozie historycznej po 1989 roku.

Sekcję trzecią rozpoczął referat dr. Arkadiusza Rzepkowskiego (Uniwersytet Łódzki) o poziomie wykształcenia kobiet w województwie łódzkim w okresie II Rzeczypospolitej. Dr Jolanta Załęczyńska (Muzeum Niepodległości w Warszawie) przedstawiła losy Wandy Umińskiej, kurierki Rządu Narodowego w czasie powstania styczniowego, oraz jej późniejszą, różnorodną działalność związaną z zachowaniem pamięci o tym wydarzeniu. Dr Elżbieta Dolata (Uniwersytet Rzeszowski) zaprezentowała poglądy pedagogiczne oraz rozwiązania praktyczne wprowadzone przez Urszulę Ledóchowską, wpisujące się w program intensywnie rozwijającej się na przełomie XIX i XX stulecia pedagogiki religijnej. Część ta zakończyła się wysłuchaniem trzech wymienionych odczytów. Niestety, z powodu absencji dwóch referentek, słuchacze nie mieli okazji zapoznać się z wystąpieniami dr Adrianny Szczerby (Uniwersytet Łódzki) o polskich kobietach archeologach oraz dr Małgorzaty Gnyś-Nideckiej (Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach) o zmianach statusu społecznego kobiet na podstawie interpretacji tekstów nagrobnych od przełomu XIX i XX w. i współcześnie.

Sekcję czwartą otworzył referat dr Eweliny Kostrzewskiej (Uniwersytet Łódzki) o wizerunku kobiet z czworaków dworskich, jaki na początku XX stulecia został ukształtowany oraz przekazany przez przedstawicielki warstwy wiejskiej. Z powodu nieobecności referentki przygotowany przez nią tekst odczytał przewodniczący sekcji dr hab. Mariusz Korzeniowski (UMCS). Następnie mgr Aleksandra Dzikowska-Świątowski (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy) przybliżyła działalność publiczną Janiny Kirtiklis w okresie międzywojennym, a zwłaszcza jej aktywność w Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet oraz konsekwencje jej uwikłania w skandal finansowy. Mgr Natalia Kopczyńska (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy) przedstawiła problematykę zatrudnienia kobiet w zawodach postrzeganych w okresie PRL jako typowo męskie, wskazując m.in. na przyczyny podejmowania przez nie pracy w tych profesjach czy wpływ propagandy na ich decyzje. Dr Anna Idzikowska-Czubaj (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) opisała sposób odbioru społecznego polskich wokalistek rock'n'rollowych z perspektywy

obyczajowości lat sześćdziesiątych minionego stulecia. Dr Anna Jawor (Polska Akademia Nauk w Warszawie) opierając się na badaniach jakościowych polskich rodzin oraz na badaniach krajowej opinii publicznej, omówiła miejsce kobiet we współczesnej rodzinie, podlegającej procesom transformacji.

Referaty cieszyły się dużym zainteresowaniem słuchaczy, czego dowodem były ożywione dyskusje i polemiki, jakie wywiązywały się na koniec każdej z sekcji. Już teraz można dokonać pierwszych podsumowań przeprowadzonych obrad. Przede wszystkim udało się rozpoznać pewne obszary obecności czy działalności kobiet, które w dotychczasowym dyskursie historycznym były marginalizowane czy wręcz pomijane. Co więcej, okazało się, że nawet w przypadku przedstawicielek tych warstw czy grup społecznych, które – mogłoby się wydawać – zostały gruntownie przeanalizowane i opisane przez badaczy, można w dalszym ciągu odnaleźć mniej poznane aspekty kobiecej aktywności. Równie ważna pozostaje, związana z powyższą konstatacją, próba wskazania nowych możliwości spożytkowania informacji zawartych w znanych i szeroko do tej pory wykorzystywanych źródłach dla pełnego opisanie kategorii kobiety niepoznanej. Rozwinięcie tej i innej problematyki znajdzie się w monografii pokonferencyjnej, której publikacja jest planowana na drugą połowę 2017 roku.

Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji naukowej „Kobieta niepoznana: od starożytności po czasy współczesne”

Międzynarodowa konferencja naukowa „Kobieta niepoznana: od starożytności po czasy współczesne” została zorganizowana 22–23 września 2016 r. przez Zakład Historii Polski Średniowiecznej i Dziejów Gospodarczych Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Jej celem było wskazanie dotychczas słabo rozpoznanych w nauce kategorii oraz obszarów aktywności kobiet. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele licznych ośrodków akademickich oraz instytucji naukowo-badawczych z Polski i zagranicy.

Słowa kluczowe:

konferencja, kobieta, historia, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

“The Undiscovered Woman: from Antiquity to the Modern Times”: International Conference Report

The international academic conference “The Undiscovered Woman: from Antiquity to the Modern Times” was organized on 22–23 September 2016 by the Department of Polish Medieval History and Economic History at the Maria Curie-Skłodowska University in Lublin. The purpose of the conference was to identify categories of women and their activities less recognized in the field of contemporary humanities. A number of representatives from academic centres and institutions of scholarly research from Poland and abroad took part in the event.

Keywords:

conference, woman, history, Maria Curie-Skłodowska University in Lublin